

УДК 336.64

АНАЛІЗ ОСОБЛИВОСТЕЙ ЗАЛУЧЕННЯ ВІТЧИЗНЯНИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ БАНКІВСЬКИХ КРЕДИТІВ

Яструбецька Л.С., Баб'як Я.Б.

Львівський національний університет імені Івана Франка

В статті проаналізовано сучасний стан залучення підприємствами банківських кредитів. Наведено плюси і мінуси такого джерела залучення коштів. Проведено оцінку динаміки кредитів отриманих суб'єктами господарювання. Здійснено аналіз кредитування в розрізі термінів залучення та валюти кредиту. Крім, того виділено основні проблеми залучення даного виду коштів суб'єктами господарювання.

Ключові слова: банківський кредит, суб'єкт господарювання, термін кредитування, переваги, проблеми залучення.

Постановка проблеми. Розвиток суб'єктів господарювання значною мірою пов'язаний з можливістю залучення ними зовнішніх джерел фінансування, зокрема банківських кредитів.

Необхідність використання банківського кредитування пов'язана з неспівпадінням у часі руху матеріальних і грошових потоків, що виникає в процесі відтворення суспільного продукту, а також із потребою вкладення коштів у розширення виробничого процесу. Ця необхідність посилюється у період фінансових криз, коли перед підприємствами часто постає проблема нестачі грошових коштів для безперервного здійснення своєї діяльності та розрахунків з контрагентами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням питань банківського кредитування суб'єктів господарювання займалися такі науковці, як С. Андрущак, О. Вовчак, Р. Коцовська, Б. Івасів, А. Мороз, С. Мочерний та інші.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Водночас чимало аспектів цієї складної та багатогранної проблематики ще потребують доопрацювання та уточнення. Крім того, в умовах нестабільної економічної та політичної ситуації в країні актуалізується потреба аналізу особливостей та динаміки банківського кредитування суб'єктів господарювання та визначення основних проблем його залучення.

Мета статті. Метою даної статті є аналіз динаміки банківського кредитування суб'єктів господарювання та визначення основних проблем їхнього залучення.

Виклад основного матеріалу. Банківський кредит є одним з найдоступніших джерел залучення додаткових фінансових ресурсів для суб'єктів господарювання. Водночас на сьогодні в економічній літературі ще не вироблено єдиного підходу до трактування сутності поняття «банківський кредит». Відповідно до Закону України «Про банки і банківську діяльність», банківський кредит – це будь-яке зобов'язання банку надати певну суму грошей, будь-яка гарантія, будь-яке зобов'язання придбати право вимоги боргу, будь-яке продовження терміну погашення боргу, яке надано в обмін на зобов'язання боржника щодо повернення заборгованої суми, а також на зобов'язання про сплату процентів та інших зборів з такої суми [3].

До головних переваг використання підприємствами позикового капіталу, зокрема банківського кредиту, належать такі:

- достатньо широкі можливості залучення, особливо при високому кредитному рейтингу підприємства;

- забезпечення зростання фінансового потенціалу підприємства при необхідності істотного розширення його активів та збільшенні темпів росту обсягів господарської діяльності;

- можливість генерувати приріст рентабельності;
- технічна нескладність оформлення угоди.

Водночас разом з позитивними рисами використання банківського кредиту є і негативні, зокрема такі:

- зниження фінансової стійкості та платоспроможності;

- зменшення майбутнього прибутку на сплачені проценти за користування кредитом;

- необхідність надання застави або гарантій.

У випадку, коли об'єктом застави виступають акції, то у випадку фінансової кризи, контроль над підприємством може перейти до кредиторів; залежність вартості залученого капіталу від кон'юнктури фінансового ринку.

Щоб визначити роль банківських кредитів у функціонуванні вітчизняних підприємств дослідимо обсяги їх залучення та частку у структурі кредитного портфелю банківських установ впродовж 2010-2014 років (див. табл. 1).

Таблиця 1
Обсяги та динаміка банківського кредитування суб'єктів господарювання в Україні впродовж 2010-2014 рр.

Дата	Загальний обсяг кредитного портфелю банків України, млн грн	Обсяги кредитування юридичних осіб, млн грн.	Частка кредитів наданих юридичним особам, %
31.12.2009	635422,01	347806,77	54,74
31.12.2010	613285,07	476181,35	77,64
31.12.2011	604191,62	482662,7	79,89
31.12.2012	594521,91	489697,35	82,37
31.12.2013	732554,17	581887,53	79,43
31.12.2014	753117,10	638565,30	84,79

Джерело: розраховано автором на основі статистичних матеріалів [4]

Як видно з таблиці 1, впродовж 2009-2012 років спостерігалось скорочення обсягу кредитного портфелю банків. Але незважаючи на це, обсяг залучених кредитів суб'єктами господарювання стабільно зростає.

Впродовж 2010-2012 років обсяг виданих кредитів практично залишався на одному рівні: 2010 рік – 476181,35 млн. грн., 2011 рік – 482662,7 млн. грн., 2012 рік – 489697,35 млн. грн. Найменшу суму кредитів банки видали підприємствам у 2009 році – 347806,77 млн. грн. Впродовж 2010-2013 років частка кредитів, виданих підприємствам коливалась у межах 80%, що вказує на досить значний обсяг кредитування в порівнянні з фізичними особами.

Найбільшу суму кредитів підприємствами залучено у 2014 році – 638565,30 млн. грн., що становило 84,79% від загальної суми виданих кредитів. Таке збільшення кредитування можна пояснити політичною і економічною нестабільністю в країні, що призвело до відпливу капіталу, інфляції тощо. Для забезпечення безперервної діяльності підприємствам необхідні додаткові кошти, що й зумовило збільшення обсягів кредитування. Меншу суму кредитів в порівнянні з 2014 роком було залучено підприємствами у 2013 році – 581887,53 млн. грн., що становило 54,74% від загальної суми виданих банківських кредитів.

Динаміку обсягів банківського кредитування підприємств подано на рис. 1.

Рис. 1. Динаміка виданих кредитів суб'єктам господарювання впродовж 2009-2014 рр.

Джерело: розроблено автором за даними [4]

Обсяги та динаміку виданих підприємствам банківських кредитів в розрізі валют впродовж 2010-2014 років подано в табл. 2 та рис. 2.

Таблиця 2

Обсяги виданих кредитів підприємствам впродовж 2010-2014 рр. залежно від валюти

Рік	Сума виданих кредитів, млн. грн.		
	національна валюта	долар США	Євро
2010	310 929	162 839	23 701
2011	369 763	176 535	25 088
2012	393 147	180 238	27 767
2013	454 215	203 942	29 912
2014	412 939	324 565	38 062

Джерело: [1]

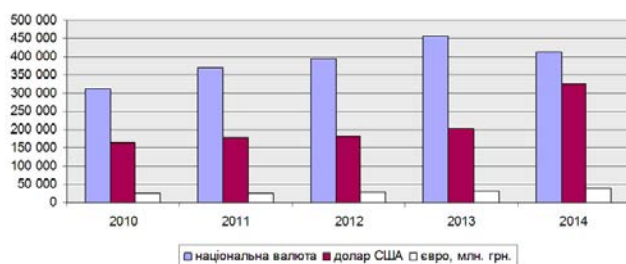

Рис. 2. Динаміка банківських кредитів виданих суб'єктам господарювання в розрізі валют за 2010-2014 рр.

Джерело: розроблено автором за даними [1]

За аналізований період підприємства найбільше залучали кредити у національній валюті, зокрема максимальну суму було видано суб'єктам господарювання у 2013 році, а саме 454 215 млн. грн. Менший обсяг таких кредитів підприємства залучили у 2014 році – 412 939 млн. грн. Впродовж 2010-2012 років обсяг кредитування мав тенденцію до зростання, але сума виданих кредитів не перевищувала 400 000 млн. грн. Відповідно у 2010 році банки видали найменшу суму кредитних ресурсів підприємствам – 310 929 млн. грн. У 2011 році сума залучених підприємствами кредитів зросла до 369 763 млн. грн.

Обсяги залучених підприємствами кредитів у долларах США мали також тенденцію до збільшення. У 2010 підприємствами було залучено найменшу суму кредитів у валюті, що становила 162 839 млн. грн. В 2011 і 2012 роках суми таких кредитів збільшились до 176 535 і 180 238 млн. грн. відповідно. Значний розрив відбувся у 2013 і 2014 роках. Так, якщо у 2013 році було залучено кредитів у долларах США в розмірі 203 942 млн. грн., то у 2014 році ця сума зросла до 324 565 млн. грн.

Результати аналізу засвідчили, що значно менші обсяги кредитування підприємства використовують у євро, проте їхнє залучення теж має тенденцію до зростання. Найбільша сума кредитів у цій валюті була залучена у 2014 році – 38 062 млн. грн. З 2010 до 2013 років можна зауважити певну рівномірність у зростанні обсягів кредитування у євро.

В цілому сума кредитів щороку збільшувалась на 2 млн. грн. Так у 2010 році сума залучених кредитів становила 23 701 млн. грн., у 2011 році – 25 088 млн. грн., у 2012 році – 27 767 млн. грн. та у 2013 році – 29 912 млн. грн.

Проведений аналіз дає змогу зробити висновки, що впродовж 2010-2014 рр. найбільше підприємства залучали кредити у національній валюті, друге місце посідають кредити у доларах США, на третьому місці – у євро.

Залежно від термінів кредитування банківські кредити можна поділити на короткострокові та довгострокові. В умовах кризи банки, як і всі учасники фінансового ринку відчувають потребу у фінансових ресурсах, тому вони зменшують обсяги кредитування підприємств на довгостроковий період. В таблиці 3 наведено обсяги виданих кредитів за строками погашення.

Таблиця 3

Банківські кредити надані підприємствам у розрізі строків погашення за 2010-2014 рр.

Період	короткостроковий кредит, млн. грн. (до 1 року)	довгостроковий кредит, млн. грн. (від 1 року)
31.12.2010	208 201	292 759
31.12.2011	251 298	324 247
31.12.2012	296 547	308 878
31.12.2013	358 812	333 091
31.12.2014	339 631	439 210

Джерело: [1]

За термінами використання суб'єкти господарювання впродовж аналізованого періоду залучали більші суми довгострокових кредитів. Водночас, як довгострокове так і короткострокове залучення

кредитів має тенденцію до збільшення. Найбільший обсяг короткострокових кредитів було отримано підприємствами у 2013 році – 358 812 млн. грн., а довгострокових у 2014 році – 439 210 млн. грн. Найменші обсяги кредитів було залучено у 2010 році, зокрема короткострокових – 208201 млн. грн., довгострокових – 292 759 млн. грн.

Виділяють наступні проблеми, з якими стикаються підприємства при залученні банківського кредиту:

- відсутність або незадовільна кредитна історія суб'єкта господарювання;
- відсутність або недостатній обсяг майна під заставу (для отримання великої суми кредиту банківські установи вимагають від позичальника заставу, щоб у випадку неповернення коштів компенсувати свої втрати. Така умова інколи робить неможливим отримання кредиту для малих підприємств);
- низький рівень кредитоспроможності підприємства (кредитоспроможність позичальника визначається показниками, що характеризують рівень його ділової репутації за попередніми кредитними історіями, поточне фінансове становище, спроможність у разі необхідності мобілізувати кошти з різних джерел, забезпечити оперативну трансформацію активів у грошові кошти [6];
- недостатній рівень знань та обізнаності фінансових працівників підприємства в питаннях кредитування (неправильне складання чи відсутність необхідної інформації щодо діяльності підприємства може гальмувати рішення кредитного відділу про надання позики);
- надто високі кредитні відсотки;
- тривалість процедури розгляду кредитної заявки та укладення кредитного договору;
- недосконале та нестабільне законодавство, що регулює залучення банківських кредитів підприємствами;

• нестабільна фінансова та політична ситуація у країні, що зумовлює використання банками тактики скорочення обсягів довгострокового кредитування підприємств.

Висновки і пропозиції. Використання банківських коштів прискорює рух грошових і матеріальних ресурсів, забезпечує вищий фінансовий потенціал підприємства і збільшує можливості приросту рентабельності. У зв'язку з цим, управління залученням і ефективним використанням банківських позик є однією з важливих функцій, яка спрямована на забезпечення досягнення високих кінцевих результатів господарської діяльності підприємства.

Кредитування юридичних осіб займає найбільшу частку кредитного портфелю банків. Адже навіть в період кризи суб'єкти господарювання в своїй діяльності активно використовують банківські кредити як джерело додаткових фінансових ресурсів. Найбільше підприємства мають потребу в довгострокових кредитах в іноземній валюті. Проте в період економічної та політичної нестабільності банківські установи часто обирають тактику на скорочення обсягів такого кредитування.

Водночас, існує низка обставин, здатних завадити отриманню банківського кредиту суб'єктами господарювання. До них належать такі чинники, як низька кредитоспроможність, відсутність застави, довготривалий процес отримання кредиту, високі відсоткові ставки за кредит тощо.

Тому підприємства, що мають на меті отримання банківського кредиту, повинні мати високий рівень кредитоспроможності та ділової репутації, а фінансові працівники, що готують необхідний пакет документів для розгляду кредитної заявки повинні бути добре обізнаними з порядком отримання позики.

Список літератури:

1. Бюлетень Національного банку України. – 2014. – № 12/2014 (261). – 191 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=13620766
2. Бюлетень Національного банку України. – 2013. – № 02/2013 (239). – 189 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=58127
3. Закон України Про банки і банківську діяльність (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 5-6, ст. 30 Електронний ресурс [Режим доступу] – <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>
4. Офіційний сайт Асоціації українських банків [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.aub.org.ua>
5. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>
6. Терещенко О. О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: Навч. посібник. – К.: КНЕУ, 2003. – 554 с.
7. Юрченко К. В. Переваги та недоліки зовнішнього фінансування. – 2011. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/9_KPSN_2011/Economics/3_84074.doc.htm

Яструбецька Л.С., Бабяк Я.Б.

Львовский национальный университет имени Ивана Франко

АНАЛИЗ ОСОБЕННОСТЕЙ ПРИВЛЕЧЕНИЯ ОТЕЧЕСТВЕННЫМИ ПРЕДПРИЯТИЯМИ БАНКОВСКИХ КРЕДИТОВ

Аннотация

В статье проанализированы современное состояние привлечения предприятиями банковских кредитов. Приведены плюсы и минусы такого источника привлечения средств. Проведена оценка динамики кредитов полученных субъектами хозяйствования. Осуществлен анализ кредитования в разрезе сроков привлечения и валюты кредита. Кроме того, того выделены основные проблемы привлечения данного вида средств субъектами хозяйствования.

Ключевые слова: банковский кредит, предприятие, срок кредитования, преимущества, проблемы привлечения.

Yastrubetska L.S., Babyak Y.B.

Ivan Franco National University of Lviv

THE ANALYSIS CHARACTERISTICS OF NATIONAL ENTERPRISES TO ATTRACT BANK LOANS

Summary

In the article is analyzed current state of enterprises of the bank loans. Showed the pluses and minuses of such sources of funds. Carried out the assessment of the dynamics of obtained loans by subjects of mйnage. The analysis of crediting is carried out in the cut of terms of bringing in and credit currency. Except that is distinguished basic problems of bringing in of this type of money subjects of mйnage.

Keywords: bank credit, entity, term loans, benefits, challenges involvement.